

**Vides privades.
La correspondència de la
família Conill de Lloret de Mar**

PEP VILA

Quaderns de la Selva, 14

•

Any 2002

p. 287 a 292

A l'Arxiu Municipal de Lloret de Mar es conserva el fons patrimonial de la família Conill, entre la documentació de la qual hi figura un plec de lletres familiars que van de 1820 a 1825, creuades entre Margarida Botet i Rosal¹ i el seu fill Francesc Conill i Botet. Els temes d'aquestes cartes són intrascendents des del punt de vista de la història en majúscula, però són del tot interessants per comprendre alguns retalls del fons ritual de la vida quotidiana dels nostres avantpassats. A l'igual que els llibres de família, la correspondència familiar gira a l'entorn de la terra, la casa, els comptes, les reserves familiars, la matança del porc, la carestia de la vida, les relacions entre parents i amics separats per diversos motius, etc. Altrament, la prosa poc treballada, que ens acosta a un registre oral, ofereix dades concretes sobre períodes històrics, models de comportament, pors i temences provocades per la gana, la manca de salut, contratemps penosos ocasionats per esdeveniments concrets, avui, inimaginables. Els membres de la família Conill, com moltes d'altres de les nostres contrades, escriuen per necessitat, per explicar-se el més important, per relacionar-se i passar comptes amb els masovers, etc. Tothom que escriu vol que l'entenguin. La majoria de la gent, pagesos i menestrals, era analfabeta o semianalfabeta, vivia al marge de la cultura del moment; prou feina tenien per anar tirant. Encara no disposem, però, de massa dades per avaluar el grau d'alfabetització popular, el consum cultural de les classes mitjanes i baixes. Aquests documents també serveixen per interrogar-nos sobre què llegien, què escriven aquests pagesos, on havien après els rudiments de les primeres lletres.

Les cartes també són interessants des del punt de vista de la història de la llengua. Eren pocs els nostres avantpassats que tenien accés a l'escola i la cultura. En la majoria dels casos ja venia just que la gent sabés comptar, escriure les quatre coses bàsiques. Aquests textos, sense normativitzar, ens donen valuoses informacions sobre l'estat de la llengua parlada, com es pronunciaven segons quins mots, els localismes vius, els refranys populars, etc. Aquí escriure és com parlar. Com que no hi havia escola, ni normes reglades d'escriptura, la llengua s'escriu gairebé com es parla. Hom s'adona de la pervivència de l'ús del català, la fidelitat a la llengua en el registre familiar.

Per tal que el lector es faci càrrec del contingut i valor d'aquestes cartes, en dono un petit tast. Més que transcriure el text sencer de cadascuna, a voltes prosaic, repetitiu i amb poc nervi, he preferit d'aïllar alguns dels temes més importants que hi apareixen. Dintre de la subjectivitat de cada document, aquesta correspondència familiar desgrana temes que en aquella època només es podien explicar per escrit perquè moltes distàncies, per petites que fossin, com la que existia entre Lloret i Blanes, eren gairebé insalvables. Les cartes les portava un tartaner o un home de confiança de la casa. Molts dels paràgrafs que llegireu mostren sentiments universals:

1. En aquesta correspondència hi ha també referències a Teresa Conill, germana de Francesc, que en aquell moment estava embarassada. Hom parla també d'un fillastre que era metge de professió, dels masovers de Blanes i de Tordera.

sentit de pertinença a una cultura pagesa, el tema de la salut, l'amor d'una mare per un fill absent, l'embaràs de la filla, els lligams entre parents, etc.

Al llarg de la vida tots hem llegit o escrit cartes semblants, salvant els temps en què ens ha tocat de viure. L'any 2000 el Museu d'Art de Girona va fer una exposició amb el títol *M'escriràs una carta?* El catàleg publicat era una mostra del gènere epistolar al llarg dels segles. És ben segur que en el fons de l'Arxiu Municipal de Lloret de Mar hi trobaríem altres cartes privades que ens permetrien entendre millor aquest microcosmos social. Podríem lligar així la història amb el flux del temps, els esdeveniments viscuts, dos segles enrere, en molts d'aquests masos de la Selva o del Maresme. Sense haver fet recerques sobre el seu patrimoni la família Conill sembla benestant. Cap a la fi del segle XIX es converteixen en comerciants que compren immobles i propietats. A través de les cartes sabem que tenen masovers; que la mare, malaltissa, desitja anar a prendre les aigües a Caldetes; que es fan enviar llibres per al senyor mestre.

Pel que fa a l'edició material d'aquests escrits, he respectat fidelment la llengua, l'ortografia i la sintaxi dels originals. Regulo només l'ús de majúscules i de minúscules, els apòstrofs i les separacions de mots. La puntuació i accentuació és la del català actual. Algunes de les lletres duen encapçalament del lloc: «Blanes», per exemple, el mes i la data. De vegades s'obren amb un majestuós «Amat fill de mon afecte». La lletra és molt dolenta. Agraeixo a Joaquim Daban Massana, arxiver municipal, les facilitats donades per a la consulta i reproducció de les lletres d'aquests fons.

La salut

«Queríssim fill: rebí la tua estimada del 20 y l'altre correu no estiguéram per respondrer-te respecta que jo estava ab un dolor de romatisma moltíssim fort que me comparagué als bras y principalment a la mà, que me donà un dia de Sant Bonosi,² y dos després. És tan sumament fatal que, nit ni dia no tenia repòs, a pesar dels grans rameis que continuan-se m'[h]i fèyan, però fins que al mal [h]agué fet al seu curs, no comensà de sedir, y encara en la actualitat me doloreja que no me'n puch baler gaire. Déu fasa que no tòrnia a benir-me... Seria preciós pèndrer los bañs de Caldetas, lo que per ara no prenh, perquè lo que me és bó per al fette, m'és mal per la frexura, y com patexo de nervis tindria de ser molt precís. Ab tot Déu me deslliúria de semblant dolor.» (28-8-1822)

«Apreciadícim fill: hacabo de rebre la tua estimada per mà de Roger, en la qual he vist que goses y gosau tots de cabal salut, cosa que me ha serbit de gran satisfacció, pues és sert que estava ab lo major cuidado.» (1-4-1824)

«Amadicím fill: per tenir tant bona proporció de mon apreciat fiastre, té dich que des que preno la llet de burra, la tos se m'és acomodada, gràcies al Senyor.» (10-2-1825)

2. Sant Bonosi, un dels patrons de Blanes.

«Dibendras passat bas rèbrer los polbos, y estos se poden pèndrer sens escrúpul³ pues han binguts del modo [que] los hi bares entregar, però en tanta feina y tribulació no los he presos, balga'm la llet de burra. Esta me manté y me á dolsificat la crimònia⁴ dels ulls, ygolment las rodesas de cap, y los siulets de urellas. Jo no peço⁵ en contitat de sanch, però podria ser que pecàs en colitat [qualitat]. De aquí Gervino que tília sas línias, y me diga lo que dech fer, en cas me tórnian los siulets, y demés. Però hara no estich en estat de remeis, motiu de tanta tribulació. Fa 10 dies, que la Doloras té mal·laltia molt forta, però las reprencions no són tan fortas; igualment la criada ha sigut malalta 11 dias ha, y hara, ja està sense febre.» (Carta sense data)

El part de la germana

«Theresa tanbé no se pot refer gaira, pues la concepció, nit y dia, té dolor mol[t] for[t], que l'a tret del bentre.» (fragment d'una carta sense data)

«Estem esparant l'ora, que binga al part de Theresa. Déu fàscia la gràcia que sia felís y ditzós, com tots desitjem.» (10-2-1825)

Lloguers d'immobles

«Amat fill de mon afecte: disapte bespre bas arribar de Lloret, com te deia en una última, y al mateix temps bas rebre la tua, y te responch a ella, y és que l'ortalà bingué a sebre que hera lo que me deies, y si entregaria los dinés a Roger, diumenja o quant sa muller estaria bona; jo li bas dir que si que los [h]i entregués; y després bas prebenir⁶ a lloguer y Maria, que quant l'ortalà pagaria l'arrandament que deixàsan un poch de lloch, com tu me deias.» (14-9-1820)

Religiositat popular

«T'estimaré que ne fàscias dir misas per tots los que tens obligació, com són ton pare, tos abis, tos oncles y tia, y mosèn Feus tanbé, perquè als comfesos me diuen que no estem segus de consiència, sinó hanem fent dir algunas mises per los rafariets, y tal farem tal trobarem.» (14-9-1820)

Lectures i papers

«Per quin tartaner rebéram los dos fulls paper y los quatre números del *Amigo de la Religión* que han estat a gust del senyor mestre, qual està dibuxant una *missa descompuesta* que estarà molt bé.» (28-8-1822)

3. És a dir, "sense cap dubte".

4. *Acrimònia*: aspresa, manca de secrececió.

5. *Peco*: fallo, erro.

6. *Prebenir*: pervenir, passar a ser llogater.

«La Theresa escriu que la quarta [carta] que ba ja l'[h]abia feta dimars de l'altre semmana, però no fou a temps al correu.» (carta sense data)

El menjar. Els preus del porc

«Las anxobas encara no són prou confitas que encara s'[h]i pòsan such.» (28-8-1822)

«Me olbidaba de dir-ta que al tossino del Mas de Blanes féu 120 carniseras,⁷ y a esta se n'[h]an benuts de molts preus: a sent; de sent an aball, y de setanta a n'amon[t]; qui a 104, qui a 109'6, qui a 119.» (1-4-1824)

«Igualment te notisio⁸ que al tosino del mas de Blanes no [h]a fet sinó 81 carnisera; pues est any són estats de mol[t] mala llei. Al masobé de Tordera, quant bendrà los seus tossinos, tanbé bendrà al teu, que crech no serà molt gros per ser de mala llei.» (10-2-1825)

«Al masobé de Tordera me ba entregar quinsa durus, del tossino que bangué. Estos, y los refarits, espero que Roger binga per entregar-los-hi.» (4-3-1825)

«Ja te bas escriuer que al tosino del mas de Blanes, no féu més de 81 carnisera, en esta los de 80, s'[h]an banut a 89, y los de noranta a 99...» (fragment d'una carta sense data)

Masovers i delmes

«En quant a lo que me dius del masober, te dich que al masober de Blanes ja al principi hi pasaren a delmar, y pagà mitx delme, com se paga pertot, però no se féu recivo perquè aquí ningú an fan, y al de Tordera encara no ha dalmat que bol vèurer als altres què faran, és dir, si faran recivo o no, y ja li encomaní digués al de Riudellots se'n feu fer, però als hòmens de casa dihuen com és que se te de fer fer recivo.» (28-8-1822)

Problemes de termes

«Que 8 dias ha que l'[h]oma de la gran, de casa Jauma Taulina, me bingué a dir-ma que t'escrigués que Rosalt no l'[h]i pot donar camí sinó fins a la figuera, és dir, fins allí haont saltaba Banarito a lu del teu, y aixís si tu l'[h]i deixarias passar com feia ton pare...» (4-3-1825)

7. *Carnisera*: unitat de pes equivalent a tres terces.

8. *Notisio*: et comunico, et faig saber.

Amor de mare

«Demà és la festa del teu patró Sant Francisco de Paula. Selabraré y me alagraré moltísim de què lo senyor te dispència un felís dia, tant felís y tan ditxós, com mon cordial afecta te desitja, en salut y alegria, y molts aumen[t]s de gràcia, a fi de poder disfrutar los anys de vida que tant desitja esta, tu mare, i igolment se alegraran tots los demás de esta, ta casa; y en particulà ta jermannna Theresa que tant te ama, y la senyora Quimeta y senyors oncles, y tota sa família. Per la part que los toca los recibiran de tots nosaltres. Aseludan-los a tots; de tots nosaltres en tot afecta, ta mare.» (1-4-1824)

«Procureu-bos a divertir bé, uns y altres, y la Quimeta que no se cànsia massa. Tant jo com Theresa, y demás, la seludem en tot lo afecta; igualment a mon amat jermà, tia y família y demás amichs y tu. Rebràs lo afecta ab que te ama ta germana, com y tanbé esta, ta mare, que de veras te aprecia. Margarida Carreras y Botet.» (10-2-1825)

